

Even verkrijgbaar maar nu niet meer: de laatste-wil-pil. Een pil waarmee je uit het leven kunt stappen als je er klaar mee bent. Veel te gevaarlijk om in huis te hebben, vond justitie. Verdrietig, vonden de duizenden leden van Stichting Uit Vrije Wil. Zij hebben de regie tot 'het eind' graag in eigen hand. Fotograaf Natalie Biryuchenko portretteerde er tien.

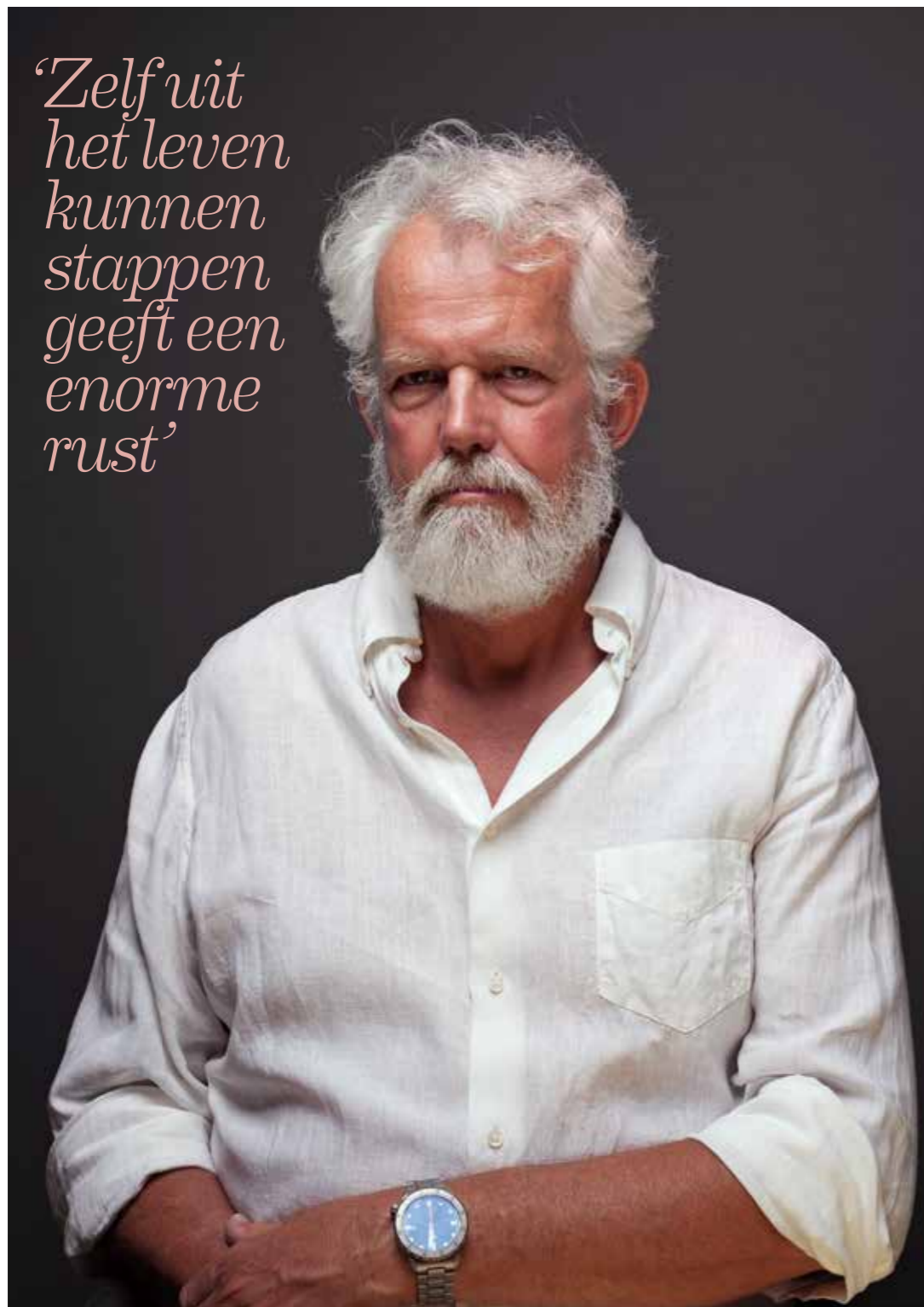
TEKST EN BEELD: NATALIE BIRYUCHENKO

Een. mooie rustige dood

RIAN (1966): "Mijn oudste dochter heeft zichzelf op 30 april 2011 van het leven bevrijd door voor een vrachtwagen te gaan staan. Een verschrikkelijk traumatische gebeurtenis voor heel veel mensen om haar heen. Als ik ooit ziek word of het leven niet meer zie zitten, wil ik op een humane manier kunnen sterven. Op de manier die ik wil. Daarom wil ik een laatste-wil-medicijn in huis om, ongeacht wat een ander daarvan denkt of vindt, zelf die keuze te kunnen maken. Ik heb een boek geschreven over de rouwverwerking na een zelfdoding: *Gevangen in verdriet na zelfdoding.*" ▶

*‘Zelf uit
het leven
kunnen
stappen
geeft een
enorme
rust’*

HAN (1952): “Ik vind mijn hele leven al dat ik het recht heb op zelfbeschikking over leven én dood. Toen ik voor de eerste keer trouwde, op mijn 27ste, liet ik naast een testament al een euthanasieverklaring opstellen. Die heb ik inmiddels alweer vele malen vernieuwd maar ik heb grote twijfels of dit in de praktijk, als het erop aankomt, wel gaat werken. In 1990 heb ik ooit georganiseerd dat ik toen uit mijn leven zou kunnen stappen. De enorme rust die mij dat gaf, heeft me toen doen besluiten het nog een dagje uit te stellen; en dat dagje duurt nog steeds. Ik denk dat de mogelijkheid om zelf uit het leven te kunnen en mogen stappen, veel mensen rust gaat geven.”

*‘Ik blijf maar
worstelen met het leven’*

NEL (1959): “Mijn leven kenmerkt zich door een voortdurende worsteling me te verenigen met het leven. Dit uit zich onder meer in depressies. Jarenlang heb ik van alles onderdrukt. In maart 2016 heb ik het absolute dieptepunt bereikt en me voorbereid op een zelfgekozen dood. Ergens heb ik de moed gehad om hulp te vragen en dat hielp zeker. Toch blijf ik worstelen met het leven. Toen ik vernam van het middel dat bij Coöperatie Laatste Wil verkrijgbaar zou worden, heb ik me aangemeld. Zo kan ik een en ander zelf in de hand hebben zonder anderen daarmee te belasten. Ook wil ik later niet dusdanig aftakelen dat ik ergens moet worden opgenomen.”

GERARD (1946): “Ik werk met terminaal zieke mensen en zie hun zware leed. Ik ben van mening dat elk mens het absolute recht heeft zijn of haar eigen leven te laten ophouden. Al was het maar omdat je zelf niet bent geraadpleegd over je komst in deze wereld. Euthanasie is een mogelijkheid maar – ik spreek uit ervaring want mijn vrouw vroeg en kreeg euthanasie – is onlosmakelijk verbonden met veel regels en waarborgen. En, wat ik persoonlijk het meest vervelende vind: het gegeven dat je er altijd een arts bij moet betrekken. Het belast zo’n persoon, die je meestal beter hebt leren kennen in de aanloop naar het moment, onnodig.” ▶

*‘Euthanasie is
gebonden aan veel
regels en waarborgen’*

De laatste-wil-pil: legaliseren of niet?

DE FOTOGRAAF

Natalie Biryuchenko (1983), geboren en getogen in Oekraïne, woont al zo'n vijftien jaar in Nederland en fotografeert vooral mode. De discussie over de Laatste Wil fascineert haar. Zo zeer, dat ze de Coöperatie Laatste Wil heeft benaderd voor een portretten-serie. Resultaat: 180 reacties. Alleen leden die 'de pil' écht in huis zouden willen hebben, heeft ze uiteindelijk gesproken en gefotografeerd. Biryuchenko zelf was eerst tegen maar staat er nu neutraal in. "Als het touw breekt kun je het repareren door er een knoop in te leggen. Het zal weer net zo functioneren als voorheen. Maar elke keer dat je het touw weer pakt zal je de knoop voelen. Afgelopen maanden fotografeerde ik mensen die zelf willen bepalen wanneer er te veel knopen in hun touw zitten."

TEKST: NATHAN VOS

Het medicijn dat u op humane wijze, wanneer ú dat wilt (desnoods zonder hulp of overleg) naar de andere wereld helpt: de 'laatste-wil-pil'. Mag wie dat wil hem gewoon op zijn nachtkastje hebben liggen?

Het zal ons land ook eens niet zijn, dat vooroploopt. Na legalisatie van zaken als abortus, euthanasie en het homohuwelijk hebben we het nu over de zelfverkozen dood. Die zonder medische noodzaak dus. Voorstanders – het zijn er steeds meer – zeggen dat zo'n 'goede' dood altijd beter is dan een 'slechte' dood. Je wilt tenslotte niet dat mensen uit wanhoop of verdriet voor de trein springen. Of eindeloos en onnodig fysiek of psychisch lijden. En er is een principieel punt: we hebben niet zelf voor dit leven gekozen. We doen ons best er wat van te maken maar mogen we dan alsjeblieft zelf beslissen wanneer het genoeg is? Tegenstanders vind je allereerst in religieuze kringen: het leven is ons door God gegeven, dus het is niet aan ons dat af te wijzen. Er is ook praktische weerstand: met gif in huis maak je het jezelf (of anderen) té makkelijk om eruit te stappen. Risicovol, zeker als je bedenkt dat ook de ergste depressies vaak over gaan, en lijden aan het leven vaak niet met dat leven zelf maar met eenzaamheid te maken heeft.

De discussie is vrij nieuw. Begin jaren 90 opperde Eerste Kamerlid Huib Drion* om hoogbejaarden met betrekking tot hun levenseinde zelf de keus te geven. Sindsdien is het

onderwerp altijd op de agenda blijven staan, ook omdat we met z'n allen steeds ouder worden. Bestond het leven vroeger uit drie fases – jong, volwassen en oud, nu tellen we er vier: jong, volwassen, ouder en bejaard. En dat laatste stadium kan heel wat langer duren dan prettig is. "Je kunt het gevoel krijgen jezelf te overleven. In 2025 is 40% van de bevolking ouder dan 70. Van de problematiek in de vierde levensfase kan een chronisch verlangen naar de dood, die je wel vergeten schijnt, deel gaan uitmaken," zo zei rechts-geleerde en Vrije Wil-voorman Eugène Sutorius al in 2011. Critici van de pil en de discussie over Voltooid Leven in het algemeen wijzen óók op het risico dat een bejaarde die juist met plezier door wil leven, zich in de toekomst moet gaan verantwoorden. Ofwel: dat een standpunt innemen over je levens-einde de norm wordt. Terwijl veel ouderen zich best willen en kunnen neerleggen bij het ongewisse, de onvoorspelbaarheid van de laatste jaren.

Het kabinet besloot in september dat er geen verbod op 'zelfmoordpoeder' komt. Wel moet voorkomen worden dat burgers er zomaar de beschikking over kunnen krijgen.

* De 'pil van Drion' was een hypothetisch medicijn waarmee een hoogbejaarde op humane wijze het leven zou kunnen beëindigen. Genoemd naar senator Drion, bestond de pil feitelijk uit twee medicijnen die men met een tussenpose van enkele dagen in nam. Op die manier zou er nog bedenktijd zijn.

*'Dit is een mensenrecht.
Een persoonlijke
vrijheid'*

ANNE (1980): "Om in aanmerking te komen voor euthanasie moet er sprake zijn van uitzichtloos én ondraaglijk lijden. Alleen uitzichtloos is niet voldoende. Je moet de hele rit eerst uitzitten – tot je uitzichtloze lijden ook ondraaglijk wordt. Anders ben je aangewezen op dure alternatieven zoals de Levenseindekliniek, of mensonterende alternatieven in de vorm van suïcide. De combinatie van te veel van zulke voorbeelden in mijn omgeving, en zelf geconfronteerd worden met ernstige ziekte hebben mij de ogen geopend. Van huis uit ben ik jurist en ik verbaasde me over deze gigantische lacune. Abortus is gelegaliseerd, je kunt ongestraft je lichaam verkopen, de verkoop en het gebruik van drugs is veelal gelegaliseerd dan wel gedoogd, maar zelf kiezen wanneer je met een goede reden op een gekozen moment uit het leven stapt is niet gereguleerd. Dit is een mensenrecht. Een persoonlijke vrijheid." ►

‘Mijn moeder heeft tegen haar wil jaren moeten doorleven’

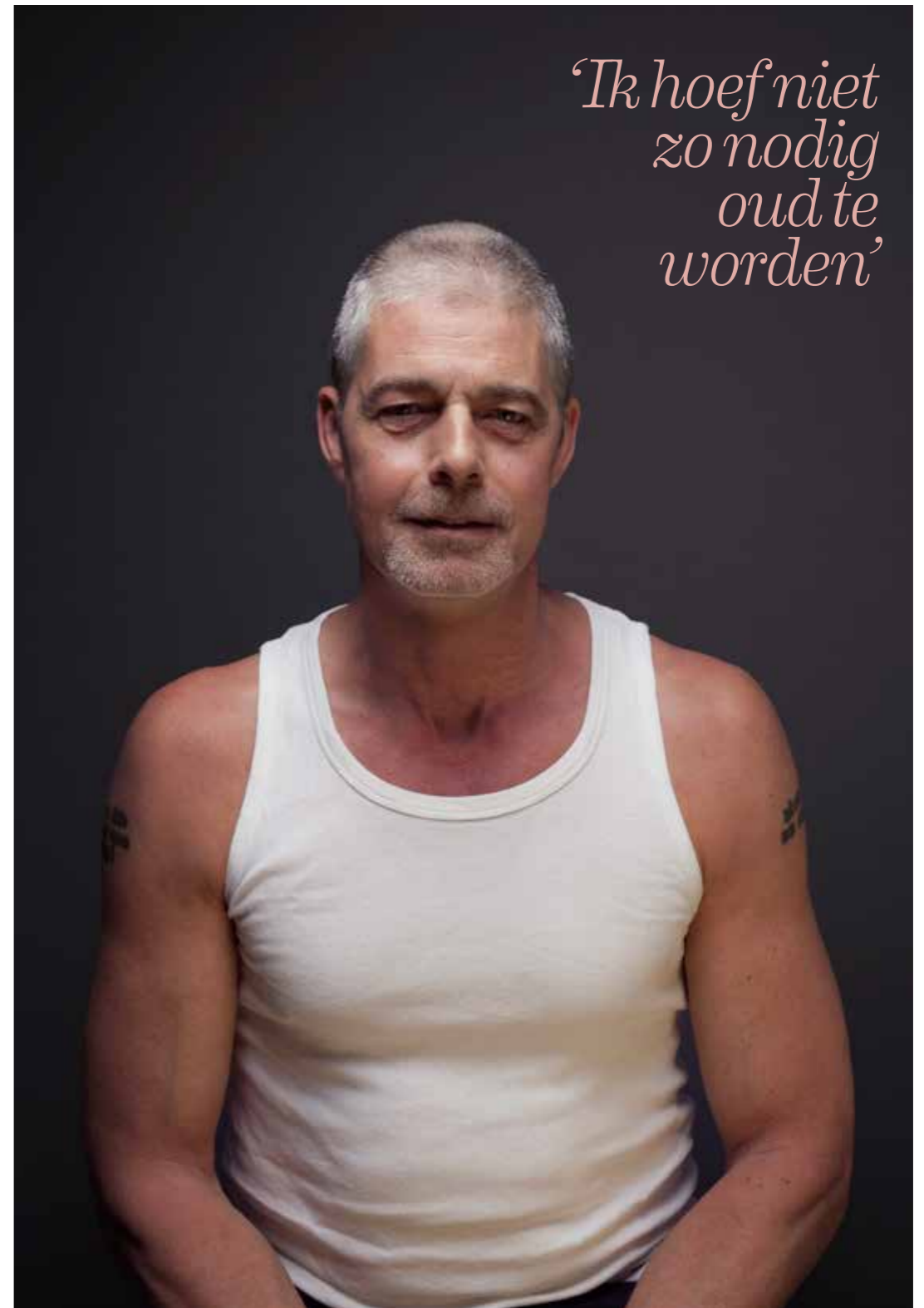
TRUUS (1947): “Het recht om baas te kunnen zijn over je eigen leven zonder een ander daarbij te hoeven betrekken of mee te belasten, loopt als een rode draad door mijn leven. Mijn grootmoeder – uit 1892 – en mijn moeder – uit 1914 – spraken regelmatig over de pil van Drion en de hoop dat die er snel zou komen. Beiden hebben dit niet meegemaakt. Mijn moeder heeft ondanks haar vele verklaringen en tégen haar uitdrukkelijke wens in, jaren moeten doorleven. In minder sterke mate gold dit ook voor mijn oma. Mij zou het rust geven wanneer er een humaan en legaal laatste-wil-middel beschikbaar komt dat ik zonder enige toetsing of tussenkomst van derden zelf tot mij kan nemen zodra ik de dood boven doorleven verkies. De kwaliteit van mijn leven zou daarmee enorm verbeteren.”

HANS (1953): “Al mijn hele leven wil ik zelf zoveel mogelijk in de hand hebben, zowel positief als negatief. Toeval bestaat niet: nadat ik ongeveer twee maanden lid was van de Coöperatie kreeg ik te horen dat ik een hersentumor had. Ik ben alleenstaand, jammer genoeg, maar kan dus wél zelf de beslissing nemen mij niet door een neuroloog te laten behandelen. Dus: geen foto’s meer, en geen operaties en kuren met alle ellende die daarbij komt. Ik laat gewoon gebeuren wat er gebeurt – totdat ik het zat ben natuurlijk!”

*‘Ik laat
gebeuren
wat er gebeurt
– tot ik het
zat ben’*

*‘Ik hoef niet
zo nodig
oud te
worden’*

SHAM (1965): “Mijn laatste vaste relatie had ik 25 jaar geleden, en ik heb en wil geen kinderen. Ik heb een vrij probleemloos leven: geen enkele gezondheidsklacht, werk en geld zat. Ik verzet me tegen het feit dat je in onze maatschappij in principe een levensplicht hebt. Ik hoef niet zo nodig oud te worden. Lijkt me geen reet aan, dat oud zijn. Ik ben dan ook zeker van plan zelf mijn sterfmoment te kiezen wanneer ik vind dat ik het wel gezien heb allemaal. Voor mij is autonomie in mijn leven het allerbelangrijkste. Ik kan mij volledig vinden in de visie van de Coöperatie Laatste Wil en dat wil ik ook zoveel mogelijk uitdragen.” ▶

*‘Als ik de
mogelijkheid
had gehad,
was ik samen
met mijn
vrouw
gestorven’*

CHRIS (1947): “Mijn vrouw is al overleden. Na een lang ziekbed is ze van mij heengegaan. Als ik de mogelijkheid had gehad via Coöperatie Laatste Wil – waar ik toen geen lid van was – was ik beslist ook gestorven. Ik kende mijn vrouw vanaf mijn 13de, we waren 57 jaar bij elkaar. Ik heb het leven inmiddels weer opgepakt maar er ontbreekt een stuk van mijn hart. Ik ben nu 71 jaar en nog goed gezond, dus dat maakt het voor mij allemaal extra moeilijk. Ik doe nog dagelijks zwaar werk, en maak soms dagen van twaalf uur. Waarom? Om te vergeten, en hoop dat mijn helft van ons hart het begeeft, zodat ik mijn enige echte liefde weer terug zal zien in een betere wereld dan die waarin we nu leven.”

*‘Ik wil absoluut
niet in een
verzorgingstehuis
komen te
zitten’*

JEANNE (1934): “Ik ben lid van de Nederlandse Vereniging voor Euthanasie en Laatste Wil. Niet omdat ik er nu uit wil stappen, maar omdat het mij een enorme rust zou geven om een middel in huis te hebben als het onvermijdelijke eraan komt. En ik absoluut niet in een verzorgingstehuis wil komen te zitten. Dat ik niet meer weet wie ik ben, niemand herken en in een natte luier moet lopen. Dat vind ik mensonterend en dat wil ik beslist niet.” ■